

Голові спеціалізованої вченої ради
Міжрегіональної Академії
управління персоналом,
д.держ.упр., проф.
Дакал А.В.

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата наук з державного управління, доцента Майстренко Катерини Миколаївни на дисертаційну роботу Костюкова В'ячеслава Олександровича “Удосконалення системи публічної служби в контексті впровадження сучасних антикорупційних практик”, поданої до захисту у спеціалізовану вчену раду Міжрегіональної Академії управління персоналом на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 – публічне управління та адміністрування

Актуальність теми дисертації, зв'язок з науковими програмами, темами

Актуальність теми дисертаційного дослідження Костюкова В.О. не викликає сумніву, оскільки в сучасних умовах функціонування Української держави питання підвищення ефективності системи публічної служби, забезпечення її доброчесності, прозорості, підзвітності та стійкості до корупційних ризиків належать до числа ключових напрямів реформування сфери публічного управління. Особливої ваги ця проблематика набуває в умовах воєнного стану, повоєнного відновлення, євроінтеграційних процесів, а також підвищених суспільних очікувань щодо якості публічного адміністрування та ефективності використання державних ресурсів. Автор слушно виходить із того, що корупція у сфері публічної служби є одним із системних чинників, який негативно впливає на рівень довіри громадян до інститутів державної влади, ускладнює реалізацію реформ, знижує інституційну спроможність органів влади та стримує розвиток демократичного врядування.

У дисертації обґрунтовано, що вітчизняна наука публічного управління ще не виробила вичерпного комплексного бачення шляхів системного вдосконалення публічної служби в контексті інтеграції сучасних антикорупційних практик, що і зумовило вибір теми дослідження. Такий підхід свідчить про належне розуміння автором не лише практичної, а й наукової значущості проблеми.

Дисертаційну роботу виконано в межах загальноакадемічної науково-дослідної теми «Розвиток публічного управління та адміністрування в умовах системних галузевих реформ: соціальні, економічні, безпекові та культурні аспекти» (державний реєстраційний номер 0121U110533). Внесок здобувача полягає в узагальненні наукових підходів до вдосконалення антикорупційних практик та обґрунтуванні потреби оновлення реформи конкурсного відбору на державну службу. Отже, дисертація має належний зв'язок із науковими програмами та тематикою наукових досліджень закладу вищої освіти.

З огляду на зазначене, тема дисертації є своєчасною, суспільно значущою, науково обґрунтованою та такою, що відповідає актуальним потребам розвитку галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, поданих у дисертації, загалом є достатнім. Автором чітко визначено об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у процесі функціонування та удосконалення системи публічної служби, зокрема у сфері запобігання та протидії корупції, а також предмет дослідження – удосконалення системи публічної служби в контексті впровадження сучасних антикорупційних практик. Така постановка об'єкта і предмета дослідження є коректною та відповідає заявленій темі.

У роботі використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Зокрема, автор спирається на логіко-діалектичний метод, системний аналіз і синтез, порівняння, систематизацію, що дало змогу з'ясувати сутність ключових понять, окреслити взаємозв'язки між компонентами системи публічної служби, а також узагальнити сучасні наукові підходи до антикорупційного реформування цієї сфери. Методологічний інструментарій у цілому відповідає предмету дослідження й дозволяє сформувати логічно послідовну дослідницьку конструкцію.

Емпіричну та фактологічну базу дослідження становлять нормативно-правові акти, міжнародні документи, статистичні дані, матеріали вітчизняної та зарубіжної антикорупційної практики, періодичні видання та матеріали науково-практичних конференцій. Це свідчить про прагнення автора забезпечити достатню джерельну опору для своїх висновків.

Позитивно слід оцінити і внутрішню логіку роботи. Структура дисертації побудована послідовно: від теоретичного осмислення понятійного апарату та наукових підходів до аналізу сучасного стану системи публічної служби в Україні й далі – до розроблення напрямів її вдосконалення на основі сучасних антикорупційних практик. Така композиція забезпечує цілісність авторської аргументації.

Разом із тим слід зазначити, що окремі рекомендації автора мають переважно концептуально-нормативний характер і могли б бути додатково посилені ширшим застосуванням власного емпіричного інструментарію, зокрема експертних опитувань, кейс-аналізу або апробації окремих авторських пропозицій у конкретних органах публічної влади. Однак зазначене не заперечує загального висновку про належний ступінь обґрунтованості основних наукових положень дисертації.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях

Достовірність отриманих результатів забезпечується належною методологічною основою, опорою на нормативно-правову базу, використанням вітчизняних і зарубіжних джерел, а також логічною узгодженістю між метою, завданнями, висновками та практичними пропозиціями. Автор послідовно дотримується дослідницької логіки та демонструє достатній рівень теоретичної підготовки у сфері публічного управління та антикорупційної політики.

Наукова новизна одержаних результатів, за матеріалами дисертації, полягає в тому, що в роботі запропоновано науково обґрунтовані напрями удосконалення системи публічного управління в Україні в контексті впровадження сучасних антикорупційних практик. Зокрема, автор уперше розробив та науково обґрунтував концепцію синергетичної моделі запобігання корупції в системі публічної служби, що базується на інтеграції інституційних, нормативно-правових і технологічних інструментів та передбачає поєднання нагляду, контролю, прозорості й підзвітності. До безперечних здобутків роботи також належить прагнення автора розробити системний підхід до комплексного реформування публічної служби, який включає процедурне вдосконалення, технологічну та інституційну модернізацію антикорупційних інструментів, фінансове забезпечення, професіоналізацію та підвищення прозорості.

Окремо слід відзначити, що автор пропонує сучасні інструментальні рішення у сфері цифровізації антикорупційної діяльності, зокрема розширення відкритих реєстрів, формування єдиної цифрової платформи для обміну даними між антикорупційними органами, використання штучного інтелекту для аналізу даних та виявлення корупційних ризиків, а також удосконалення системи електронного декларування через автоматизовану перевірку відомостей. Такі положення відображають сучасні тенденції розвитку інструментарію публічного управління.

Разом із тим, оцінюючи наукову новизну, варто зауважити, що частина положень має характер уточнення, систематизації та розвитку вже наявних у науковій літературі підходів. Це не знижує загальної цінності роботи, але потребує виваженого формулювання рівня новизни окремих результатів.

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях є достатньою. Основні результати опубліковано у 10 наукових працях, серед яких 4 статті у фахових виданнях, 1 стаття у виданні, що входить до наукометричної бази Scopus, а також 5 тез конференцій. Серед фахових публікацій безпосередньо за темою дисертації слід назвати праці, присвячені зарубіжному досвіду антикорупційних практик у публічній службі, феномену корупції та антикорупційних практик у системі публічної служби, а також цифровізації публічних послуг як засобу боротьби з корупцією. Отже, опубліковані праці в цілому репрезентують основні положення та результати дисертаційного дослідження.

Мета і завдання дослідження

Метою дисертаційної роботи визначено теоретичне обґрунтування підходів та розроблення науково-практичних пропозицій щодо удосконалення системи публічної служби через впровадження та забезпечення ефективності сучасних антикорупційних механізмів і практик. Сформульована мета є логічною, чіткою та такою, що повністю відповідає темі дисертації.

Для досягнення поставленої мети автором визначено комплекс завдань, серед яких: дослідження наукових підходів до визначення сутності та ключових компонентів системи публічної служби; формування та обґрунтування підходу до визначення корупційних практик у сфері публічної служби; характеристика стану ефективності функціонування публічної служби в Україні; оцінка фактичного рівня впровадження антикорупційних практик; ідентифікація проблем і перспектив удосконалення системи публічної служби та антикорупційних практик; узагальнення зарубіжного досвіду з метою його адаптації в Україні; формування пропозицій щодо напрямів удосконалення системи публічної служби в контексті впровадження сучасних антикорупційних практик.

Слід відзначити, що поставлені завдання є взаємопов'язаними, внутрішньо узгодженими та в цілому реалізовані в структурі дисертації. Їх зміст знаходить

відображення у відповідних розділах і підрозділах роботи, а отримані результати дають підстави вважати, що автор загалом досягнув поставленої мети.

Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження

Практичне значення одержаних результатів визначається їх актуальністю, новизною та спрямованістю на вдосконалення функціонування системи публічної служби і подальше запровадження ефективних антикорупційних практик у досліджувану сферу. Автор не обмежується суто теоретичними узагальненнями, а пропонує низку положень, які можуть бути використані в практиці органів публічної влади, у нормотворчій діяльності, а також у процесі професійної підготовки та підвищення кваліфікації публічних службовців.

У дисертації підкреслено, що окремі положення роботи використано в практичній діяльності Чернігівської обласної ради, зокрема в частині запровадження рекомендацій щодо промоційних заходів для зміцнення іміджу публічної служби, забезпечення інституційної доброчесності, емоційного скринінгу кандидатів, а також активнішого залучення громадянського суспільства до антикорупційних ініціатив. Також результати дослідження можуть бути використані у навчальному процесі під час викладання курсів «Державний розвиток», «Публічна політика», «Публічне адміністрування», а також у реалізації проєктів і програм, спрямованих на практичне вдосконалення систем державного управління.

До практично значущих положень дисертації слід віднести пропозиції автора щодо: удосконалення конкурсного відбору на державну службу; посилення інституційної доброчесності; впровадження етичного скринінгу кандидатів; цифровізації управлінських процесів; розвитку міжвідомчого обміну даними; використання інструментів автоматизованого аналізу та цифрового моніторингу корупційних ризиків.

Таким чином, результати дисертації мають виразне прикладне спрямування, а їх упровадження та потенційне використання свідчать про практичну затребуваність дослідження.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Аналіз змісту дисертаційної роботи, характеру викладу матеріалу, структури цитування, посилань на використані джерела та загальної логіки наукового тексту дає підстави стверджувати, що явних порушень академічної доброчесності у роботі не виявлено. У дисертації прямо зазначено, що вона містить результати власних досліджень, а використання ідей, результатів і текстів інших авторів супроводжується відповідними посиланнями на джерела.

Окрім того, автор наголошує, що теоретичні положення і розробки, які характеризують наукову новизну та практичне значення результатів дослідження, отримані ним особисто. У роботі також наведено відомості про особистий внесок автора в колективні публікації, що є позитивним свідченням дотримання академічної етики.

Водночас остаточний висновок щодо дотримання академічної доброчесності належить робити з урахуванням результатів офіційної перевірки дисертації на текстові збіги в установленому порядку. Проте за змістом поданої роботи підстав стверджувати про наявність ознак академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації не вбачається.

Робота характеризується актуальністю теми, належним рівнем теоретичного опрацювання, логічною структурою, достатнім ступенем обґрунтованості основних положень, наявністю елементів наукової новизни, практичним спрямуванням результатів, а також відповідним рівнем апробації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків; повний обсяг становить 244 сторінки, основний текст – 217 сторінок.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Костюкова В.О. загалом, вважаю за доцільне висловити окремі дискусійні положення та зауваження, які не знижують загальної наукової цінності дослідження, але можуть слугувати підґрунтям для подальшої наукової дискусії.

1. У підрозділі 1.2 «Корупція та антикорупційні практики: концептуальні основи» автор ґрунтовно розглядає теоретичні підходи до визначення сутності корупції та антикорупційних практик, а також пропонує власне трактування окремих базових понять. Водночас у цьому підрозділі недостатньо чітко розмежовано зміст таких суміжних категорій, як «антикорупційні практики», «антикорупційні механізми», «антикорупційні інструменти» та «антикорупційні заходи», що певною мірою знижує термінологічну визначеність авторського підходу.

2. У підрозділі 2.1 «Аналіз ефективності функціонування публічної служби в Україні в умовах сучасних викликів» автор обґрунтовано акцентує увагу на проблемах кадрового дефіциту, спрощення процедур добору та обмеження конкурсного відбору в умовах сучасних викликів. Разом із тим висновки автора щодо впливу цих процесів на якість кадрового складу публічної служби доцільно було б підкріпити більш розгорнутими порівняльними даними, конкретними прикладами або показниками, що надало б цьому підрозділу більшої аналітичної переконливості.

3. У підрозділі 2.2 «Оцінка впровадження та результативності антикорупційних практик у системі публічної служби України», позитивно оцінюючи спробу автора проаналізувати результативність упровадження антикорупційних практик у системі публічної служби України, слід звернути увагу на те, що в ньому недостатньо чітко окреслено систему критеріїв, за якими саме визначається ефективність або неефективність відповідних практик. Унаслідок цього окремі висновки підрозділу мають переважно описовий характер і потребували б більшої методичної конкретизації.

4. У підрозділі 3.2 «Удосконалення кадрової політики та механізмів управління людськими ресурсами для підвищення доброчесності публічних службовців» автором запропоновано комплексний інструмент оцінювання доброчесності публічних службовців, що є цікавим і практично орієнтованим елементом дослідження. Водночас у цьому підрозділі не повною мірою конкретизовано процедурні аспекти застосування такого інструменту, зокрема не до кінця визначено суб'єктів проведення оцінювання, порядок його реалізації, стандартизацію відповідних методик та правові межі використання отриманих результатів.

5. У підрозділі 3.3 «Напрями запровадження ефективних інструментів для запобігання корупції у системі публічної служби» автор слушно наголошує на важливості цифровізації антикорупційних інструментів, використання штучного інтелекту, автоматизованих процедур контролю та сучасних інформаційних технологій у сфері запобігання корупції. Разом із тим у підрозділі недостатньо конкретизовано механізм практичного впровадження запропонованих рішень, а саме: етапність реалізації, відповідальних суб'єктів, організаційне забезпечення та необхідні ресурсні умови, що дещо знижує рівень прикладної деталізації запропонованих рекомендацій.

Висловлені зауваження мають переважно дискусійний і рекомендаційний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок та оцінка дисертації

Дисертація Костюкова В'ячеслава Олександровича «Удосконалення системи публічної служби в контексті впровадження сучасних антикорупційних практик» є завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому розв'язано актуальне науково-практичне завдання у сфері публічного управління та адміністрування, що полягає в теоретичному обґрунтуванні підходів і розробленні науково-практичних пропозицій щодо удосконалення системи публічної служби в аспекті впровадження антикорупційних практик.

Основні положення, висновки та рекомендації дисертації є достатньо аргументованими, а висловлені в цьому відгуку зауваження не мають принципового характеру та не знижують загальної позитивної оцінки роботи.

Дисертаційне дослідження Костюкова В'ячеслава Олександровича на тему «Удосконалення системи публічної служби в контексті впровадження сучасних антикорупційних практик» відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами) та вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (із змінами), а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент –

доцент кафедри публічного
управління, адміністрування та
міжнародної економіки
Білоцерківського національного
аграрного університету,
кандидат наук з державного
управління, доцент

Катерина МАЙСТРЕНКО

ПІДПИС ЗАТВЕРДЖУЮ
Начальник ВДКЗ БНАУ

*Олена
Юрченко*

